

ЛИТЕРАТУРА И ПРОГРАМ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Литература

Уџбеници који се користе у основној и средњој школи.

Може:

1. Ж. Станојчић, Љ. Поповић, Савремени српски језик, Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, Београд 1992. и остала издања;
2. Правопис српског књижевног језика (школско издање).
3. Љиљана Николић, Босиљка Милић, Читанка са књижевнотеоријским појмовима (I- IV), ЗУНС, Београд, 2006 (разна издања).

ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМУ И ПОЛАГАЊЕ ПРИЈЕМНОГ ИСПИТА

I СРПСКИ ЈЕЗИК

ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ

Место језика у људском животу. Битна својства језика. Језик и комуникација. Видови диференцијације унутар књижевног језика. Социјалне, територијалне и функционалне варијанте. Функционални стилови у српском књижевном језику (књижевноуметнички, разговорни, научни, публицистички, административни). Професионализми и жаргонизми. Појам књижевног (стандардног) језика. Појам књижевно-језичке норме и општи принципи нормирања језика. Дијалекти српског језика (дефиниција, критеријуми поделе, називи). Штокавски дијалекат (подела, главне особине, говори екавског и ијекавског наречја и њихов однос према књижевном језику). Индоевропски језици (подела). Словенски језици (подела). Јужнословенски језици (подела). Почети словенске писмености. Значај рада Ћирила и Методија и њихових ученика. Најстарија словенска писма (глагољица и ћирилица). Старословенски језик и рецензије старословенског језика. Најстарији споменици јужнословенске културе (Башчанска плоча,

Самуилов натпис, Брижински споменици, Мирослављево јеванђеље) Књижевни језик на српском језичком подручју до XIX века. Српски књижевни језик у XIX и XX веку (основни појмови о културно-историјским чи- ниоцима његове изградње и развоја). Развој српског књижевног језика у XX веку. Писма (ћирилица и латиница).

ЈЕЗИЧКИ СИСТЕМ И НАУКЕ КОЈЕ СЕ ЊИМЕ БАВЕ

ГРАМАТИКА

ФОНЕТИКА И ФОНОЛОГИЈА Основни појмови из физиологије и акустике гласова. Подела гласова у српском језику. Гласовне алтернације: једначење консонаната по звучности, једначење по месту или начину артикулације, палатализација, сибиларизација, јотовање, непостојано А, промена сонанта Л у вокал О, дисимилација и губљење консонаната. Гласови Ј и Х у књижевном језику.

МОРФОЛОГИЈА У УЖЕМ СМИСЛУ Реч и морфема. Врсте речи, променљиве и непроменљиве врсте речи. Именице: појам, типови именичког рода, број, врсте промене. Придеви: појам, трородност, промена, компарација. Заменице: појам, именичке и придевске. Бројеви: појам, врсте бројева, типови промене, Глаголи: појам, подела по глаголском виду и глаголском роду, , глаголске основе, прости и сложени глаголски облици, облици пасива,. Непроменљиве речи: прилози, предлози, везници, речце, узвици – појмови, врсте,.

ТВОРБА РЕЧИ Основни принципи творбе речи: творба речи извођењем (деривација), творба речи. слагањем (композиција), комбинована творба речи, творба речи претварањем и позајмљенице из других језика језика.

ЛЕКСИКОЛОГИЈА Полисемија. хомонимија, синонимија, антонимија. Састав лексике и сфера употребе речи књижевног језика. Фразеологизми.

СИНТАКСА Реченица, синтагма, реч. Структура прости реченице: појам реченичних чланова, субјекат, предикат, субјекатско-предикатска конструкција. Типологија прости реченице: предикатске реченице

(субјекатско-предикатске реченице и безличне реченице). Зависни реченични чланови: објекат, прилошке одредбе. Синтагматска функција: атрибут. Издвојена функција: апозиција. Подела сложене реченице: напоредни и зависни однос међу реченицама. Типови напоредних односа међу реченицама: саставни, супротни, раставни, искључни, закључни. Типови зависних реченица: изричне, односне, месне, временске, условне, допусне, намерне, поредбене, узрочне, последичне. Значење и функције падежа, подела на независне и зависне падеже. Падежна синонимија.

ПРАВОПИС Основни принципи правописа српског књижевног језика. Писање великог слова. Састављено и растављено писање речи. Правописна решења у вези са гласовним алтернацијама. Правописни и интерпункцијски знаци. Растављање речи на крају реда. Писање скраћеница и позајмљеница.

II КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

Лирско, епско и драмско стваралаштво (књижевни родови): особине и пратећи појмови.

Лирика (особености књижевног рода). Подела лирског песништва, врсте лирских песама. Сонет, сонетни венац. Песма у прози.

Епика (одлике и подела на стих и прозу). Епска поезија у стиху: епска песма, еп (епопеја). Епика у прози: приповетка, новела, роман, други облици епске прозе (мит, предање, бајка). Житије (биографија), апокриф, похвала, слово. Аутобиографија, епистола (писмо).

Форме приповедања (нарација, дескрипција, унутрашњи монолог, доживљени говор, солилоквијум; ретроспекција, антиципација, ретардација, дигресија). Мотив, тема, идеја; епизода, парафраза.

Драма (одлике и подела): трагедија, комедија, драма у ужем смислу, фарса... Драма и позориште. Структура и композиција драме; антидрама, антијунак.

Лирско-епске врсте: балада, романа, поема.

Путопис. Есеј.

Књижевна критика.

Стих и проза. Десетерац, једанаестерац, александринац, слободни стих, цезура. Строфа, врсте строфе, рима, опкорачење.

Стилске фигуре: епитет, поређење, персонификација, ономотопеја, хипербола, градација, контраст (антитеза), словенска антитеза, метафора, алегорија, синестезија, симбол, лирски паралелизми (анафора, епифора, симплоха, палилогија, рефрен), иронија, сарказам, асиндет, полисиндет, алитерација, асонанца, метонимија, синегдоха, алузија, апострофа, реторско питање.

III КЊИЖЕВНОСТ

Периоди у развоју књижевности: античка књижевност; хуманизам и ренесанса; барок; класицизам; просвећеност; романтизам; реализам; модерна; међуратна и ратна књижевност; савремена књижевност.

КЊИЖЕВНОСТ СТАРОГ ВЕКА Основне информације о развоју, врстама, тематици и особеностима књижевности старог века.

Главни представници: Еп о Гилгамешу; Хомер – Илијада; Софокле - Антигона; Библија.

СРЕДЊОВЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ Основне информације о развоју, врстама, тематици и особеностима књижевности средњег века.

Главни представници: Св. Сава - Житије св. Симеона, Теодосије - Житије св. Саве Јефимија - Похвала кнезу Лазару; Деспот Стефан Лазаревић - Слово љубве;

ХУМАНИЗАМ И РЕНЕСАНСА Основне информације о развоју, врстама, тематици и особеностима књижевности хуманизма и ренесансе.

Главни представници: Франческо Петрарка – Канционијер, Данте Алигијери - Божанствена комедије-Пакао; Ђовани Бокачо – Декамерон ; Вилијем Шекспир - Ромео и Јулија, Хамлет; Мигел де Сервантес - Дон Кихот(одломак)

БАРОК И КЛАСИЦИЗАМ Барок и класицизам и њихови главни представници у Европи и код нас. Молијер - Тврдица;

ПРОСВЕТИТЕЉСТВО Књижевност епохе просветитеља. Између средњовековних и модерних појава у књижевности, барокне тенденције: Гаврило Стефановић Венцловић; Захарије Орфелин; Доситеј Обрадовић - Писмо Харалампљу, Живот и прикљученија; Јован Стерија Поповић - Тврдица.

РОМАНТИЗАМ Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, главни представници).

Виктор Иго – Предговор ” Кромвелу”; Џорџ Гордон Бајрон - Чајлд Харолд; Александар Сергејевич Пушкин - Евгеније Оњегин; Хајнрих Хајне - Лорелај; Вук Стефановић Караџић: реформатор језика и правописа (из Предговора Српском рјечнику); лексикограф (Српски рјечник); сакупљач народних умотворина (О подјели и постању народних пјесама); књижевни историчар и полемичар (Критика на роман Љубомир у Јелисијуму); писац - историчар, биограф (Житије Хајдук- Вељка Петровића); Петар Петровић Његош - Горски вијенац; Бранко Радичевић - Ђачки растанак, Кад млидијах умрети; Ђура Јакшић - Орао, Вече, Поноћ, Јован Јовановић Змај - Ђулићи, Ђулићи увеоци, Јутугунска народна химна; Лаза Костић - Међу јавом и мед сном, Santa Maria della Salute.

РЕАЛИЗАМ Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, главни представници). Поетика реализма: однос према стварности, ослонац на позитивистичку слику света, доминација прозе, обележје књижевног лика и реалистичког стила. Реализам у Европи - поетика реализма (Балзак - Предговор Људској комедији). Поетика реализма у српској књижевности (Светозар Марковић - Певање и мишљење).

Главни представници: Оноре де Балзак - Чича Горио; Николај Васиљевич Гогољ - Ревизор; Ги де Мопасан – Два пријатеља; Лав

Николајевич Толстој - Ана Карењина; Фјодор Достојевски- Злочин и казна; Милован Глишић - Глава шећера; Лаза Лазаревић - Ветар; Радоје Домановић - Данга, Вођа; Стеван Сремац – Зона Замфирова; Бранислав Нушић - Народни посланик; Симо Матавуљ - Поварета ; Војислав Илић - Сиво, суморно небо, Јутро на Хисару, Запуштени источник.

МОДЕРНА Модерна у европској и српској књижевности. Основне информације о развоју, врстама, тематици и особеностима.

Главни представници: Шарл Бодлер - Везе, Албатрос; Артур Рембо - Офелија; Стефан Маларме - Лабуд; Антон Павлович Чехов - Ујка Вања; Богдан Поповић - Антологија новије српске лирике (Предговор); Алекса Шантић - Претпразничко вече, Вече на шкољу; Јован Дучић - Залазак сунца, Сунцокрети, Јабланови; Милан Ракић - Јасика, Искрена песма, Долап ; Владислав Петковић Дис - Тамница, Можда спава, Нирвана; Сима Пандуровић – Светковина ; Антун Густав Матош - Јесење вече, Notturmo; Борисав Станковић – Коштана, Нечиста крв; Јован Скерлић – О Коштани; Петар Кочић - Јазавац пред судом.

МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ Европска књижевност у првим деценијама XX века (појам, особености и значај). Књижевни покрети и струје у југословенским књижевностима између два рата. Ратна књижевност.

Главни представници: Владимир Мајаковски - Облак у панталонама; Федерико Гарсија Лорка - Романса месечарка; Рабиндрант Тагоре - Градинар; Франц Кафка - Процес; Ернест Хемингвеј –Старац и море; Семјуел Бекет - Чекајући Годоа; Милутин Бојић - Плава гробница; Милош Црњански - Суматра, Стражилово, Сеобе I део; Момчило Настасијевић - Туга у камену; Тин Ујевић - Свакидашња једиковка ; Растко Петровић - Људи говоре; Исидора Секулић – Госпа Нола; Оскар Давичо – Хана ; Иван Горан Ковачић - Јама;

САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ Битна обележја и најзначајнији представници европске и српске књижевности.

Главни представници: Албер Ками – Странац ; Х. Ј. Борхес - Чекање; Семјуел Бекет-Чекајући Годоа; Стеван Раичковић - Септембар, Камена успаванка; Десанка Максимовић - Тражим помиловање; Васко Попа -

Каленић, Манасија; Бранко Миљковић - Ватра и ништа (избор) Миодраг Павловић - Научите пјесан, Реквијем; ; Бранко Ћопић - Башта сљезове боје(одломак); .Иво Андрић - Проклета авлија, Ех Ponto,, На Дрини ћуприја, Мост на Жепи; Меша Селимовић - Дервиш и смрт; Добрица Ћосић - Корени, Време смрти(1.књига) ; Драгослав Михаиловић - Кад су цветале тикве; Данило Киш – Енциклопедија мртвих (одломак из Читанке); Душан Ковачевић - Балкански шпијун;